

ARAŞTIRMA MAKALESİ

COVID-19 Pandemi Sürecinde Hemşirelik Öğrencilerinin E-Öğrenmeye İlişkin Tutumları ile Öğrenme Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

 Sevda ARSLAN ŞEKER¹ Aysun BAYRAM²

¹Dr. Öğr. Üyesi, Munzur Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Hemşirelik Anabilim Dalı, Tunceli, Türkiye.

²Arş. Gör., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı, Trabzon, Türkiye.

Öz

Giriş: COVID-19 pandemi sürecinde yüz yüze eğitime ara verilerek geleneksel eğitim uzaktan eğitim sürecine göre şekillendirilmiş ve dersler uzaktan eğitim ile yürütülmüştür. **Amaç:** Bu çalışma, pandemi sürecinde hemşirelik öğrencilerinin e-öğrenmeye yönelik tutumları ile öğrenme algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. **Yöntem:** Tanımlayıcı-kesitsel türde yürütülen bu çalışmanın örneklemini bir devlet üniversitesinin hemşirelik bölümü ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıflarında öğrenim gören 108 öğrenci oluşturmuştur. “Tanıtıcı Özellikler Formu”, “E-Öğrenmeye Yönelik Tutum Ölçeği” ve “Algılanan Öğrenme Ölçeği” kullanılarak veriler toplanmıştır. Araştırmanın verileri sayı, yüzde, ortalama, bağımsız örneklem t testi, ANOVA ve Pearson korelasyon analizi ile değerlendirilmiştir. **Bulgular:** Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalamaları 21.64 (±1.74) ve %60.2’si kadındır. Öğrencilerin E-Öğrenmeye Yönelik Tutum Ölçeği puan ortalaması 55.96 (±15.99), Algılanan Öğrenme Ölçeği puan ortalaması 35.90 (±11.63) olarak bulunmuştur. Öğrencilerin yaşadığı yer ile E-Öğrenmeden Kaçma alt boyutu, sınıf düzeyi ile Bilişsel alt boyutu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir. Algılanan Öğrenme Ölçeği ile E-Öğrenmeye Yönelik Tutum Ölçeği puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı yüksek düzeyde pozitif yönlü doğrusal ilişki bulunmuştur ($r = .743, p < .001$). **Sonuç:** Hemşirelik öğrencilerinin e-öğrenmeye yönelik tutumları ile öğrenme algıları arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Uzaktan eğitim ortamlarında öğrenme algısını geliştirmek için öğrencilerin görüş ve düşüncelerini paylaşabilmesi, öğretim elemanı ve akranları ile etkileşimde bulunabilmesi gerekmektedir. Hemşire eğitimcilerin, e-öğrenme sürecinde dersleri çevrimiçi işbirlikli öğrenme yaklaşımları ile destekleyerek yapılandırılmaları önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Algılanan Öğrenme, E-Öğrenme, Hemşirelik, Öğrenci, Uzaktan Eğitim.

Abstract

Investigation of the Relationship between the Attitudes towards E-Learning and Perceived Learning of Nursing Students during the COVID-19 Pandemic Period

Background: During the COVID-19 pandemic process, all educational institutions were closed and traditional education was shaped according to the distance education process, and courses were conducted with distance education. **Objectives:** This study was conducted to examine the relationship between nursing students’ attitudes towards e-learning and perceived learning during the pandemic process. **Methods:** The sample of this descriptive cross-sectional study consisted of 108 students studying in the second, third and fourth grades of an university’s nursing department in the 2020-2021 academic year. Data were collected using “The Descriptive Characteristics Form”, “The Attitude Scale Towards E-Learning” and “The Perceived Learning Scale”. The data of the study were evaluated by number, percentage, mean, Independent Sample T Test, ANOVA and Pearson Correlation analysis. **Results:** The mean age of the students participating in the research was 21.64 (± 1.74) and 60.2% of were women. The students’ Attitude Scale Towards E-Learning mean score was 55.96 (± 15.99), and the Perceived Learning Scale mean score was 35.90 (± 11.63). It has been stated that there was a statistically significant difference between the place where the students live and the mean scores of the E-Learning Sub-dimension, grade level and Cognitive sub-dimension. There was a statistically significant and highly positive linear relationship between Perceived Learning Scale mean scores and E-Learning Attitude Scale mean scores ($r = .743, p < .001$). **Conclusion:** A significant relationship was found between the attitudes towards e-learning and perceived learning of nursing students. In distance education environments, students should be able to share their views and thoughts, to interact with the instructors and their peers to improve the perception of learning. It may be recommended that nurse educators configure the lessons in the e-learning process by supporting them with online collaborative learning approaches.

Keywords: Perceived Learning, E-Learning, Nursing, Students, Distance Education.

Geliş Tarihi / Received: 02.06.2021 **Kabul Tarihi / Accepted:** 16.08.2022

Correspondence Author: Sevda Arslan Şeker, Dr. Öğr. Üyesi, Munzur Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Hemşirelik Anabilim Dalı, Tunceli, Türkiye. Telefon: +90 506 537 98 04 , E-Mail: svdrsln@gmail.com

Cite This Article: Arslan Şeker S., Bayram A., COVID-19 Pandemi Sürecinde Hemşirelik Öğrencilerinin E-Öğrenmeye İlişkin Tutumları ile Öğrenme Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi. 2022; 15(4): 468-486.

Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi published by Cetus Publishing.

Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi 2021 Open Access. This article is distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License

Dünyayı politik, ekonomik ve kültürel boyutta olumsuz etkileyen Coronavirus-19 (COVID-19) pandemisinde, virüsün yayılmasını önlemek için birçok ülkede esnek çalışma saatleri planlama, uzaktan çalışma, sokağa çıkma yasağı, eğitim ve öğretim kurumlarında geçici süre ile yüz yüze eğitime ara verme kararları alınmıştır (Bozkurt ve Sharma, 2020; Keskin ve Özer Kaya, 2020; Park, Moon ve Oh, 2022). Okul ve üniversitelerin kapatılması sonucu ise yaklaşık 1.6 milyar öğrencinin eğitimi etkilenmiştir (De Giusti, 2020). Kapanan eğitim kurumlarında öğrencilerin eğitiminin kesintiye uğramamasında uzaktan eğitim önemli bir basamak olarak yerini almıştır (Mucuk, Ceyhan ve Tekinsoy Kartın, 2021). Salgının yayılımının azaltılması için alınan uzaktan eğitim kararı, uygulama ağırlıklı hemşirelik eğitiminde laboratuvar ve klinik uygulamaların yürütülmesinde zorluklara neden olmuştur (Seven ve Abban, 2021). E-öğrenme, hemşirelik öğrencilerinin ve eğitimcilerinin aşına oldukları bir yöntem olmamakla birlikte, öğrencilerin bu eğitime yönelik algı ve tutumları eğitim sürecini oldukça etkilemektedir. Literatürde, öğrencilerin e-öğrenmeye yönelik tutumlarının olumlu olmasının; e-öğrenmeyi kullanma eğilimlerini etkilediği (Haznedar ve Baran, 2012), eğitimin kalitesini artırdığı (Biçer ve Korucu, 2020), öğrencinin başarısını yükselterek kalıcı bir öğrenme sağladığı (Yıldırım, Yıldırım, Çelik ve Karaman, 2014) belirtilmektedir. Ayrıca, pandemi sürecinde e-öğrenmenin, öğrenciler açısından; öğretim elemanı ile iletişimde zorluk yaşama (Diab ve Elgahsh, 2020), sosyalleşmede (Gherheş, Stoian, Fărcaşiu ve Stanici, 2021; Thapa, Bhandari ve Pathak, 2021), motivasyon ve dikkatte olumsuz etkilenme (Bdair, 2021), teknik ve internet bağlantısı problemleri yaşama (Subedi, Nayaju, Subedi, Shah ve Shah, 2020; Thapa vd., 2021), duyuşsal ve psikomotor davranışlar kazanamama (Gherheş vd., 2021) gibi sınırlılıkları olduğu belirtilmektedir. Bunun yanı sıra, e-öğrenmenin bireysel, öğrenci merkezli ve etkileşimli bir öğrenme ortamı sağlaması (Biçer ve Korucu, 2020; Diab ve Elgahsh, 2020), ucuz ve kolay olması (Abdullaev ve Hidoyatova, 2020; Diab ve Elgahsh, 2020; Thapa vd., 2021; Yılmaz, Sezer ve Yurdugül, 2019), zaman ve mekân konusunda esneklik sağlaması (Biçer ve Korucu, 2020; Can, Özdemir ve Türksöy Işım, 2020; Park vd., 2022; Thapa vd., 2021; Yılmaz vd., 2019) gibi olumlu çıktıları da bulunmaktadır.

E-öğrenme sürecinde ortaya çıkan sınırlılıklar ve yararlar öğrencilerin öğrenme algılarını etkilemektedir (Moss ve Smith, 2010; Tonbul, 2013; Wang, Shannon ve Ross, 2013). Algılanan öğrenme, öğrencinin öğretim ile elde ettiği ürün ve çıktıları kendisinin değerlendirmesi olarak tanımlanmaktadır (Albayrak, Güngören ve Horzum, 2014; Bacon, 2016). Öğrencilerin öğrenme algılarının belirlenmesi, öğretim yöntemlerinde iyileştirme ya da düzenleme sağlayarak öğrenmenin etkinliğini ve verimliliğini artırmaktadır (Tonbul, 2013). Bu doğrultuda, öğretim yöntemlerinin değerlendirilmesinde öğrencilerin bu yöntemlere ilişkin öz değerlendirmeleri önemli bir yere sahiptir (Bacon, 2016).

E-öğrenme yöntemine geçiş ile hemşirelik öğrencilerinin laboratuvar dersleri ve klinik uygulamaları iptal edilmiş ya da ertelemek zorunda kalınmıştır. Kuramsal ve uygulamalı olarak yürütülen hemşirelik eğitiminde, laboratuvar dersleri ve klinik uygulamalar eğitimin en önemli yapı taşlarıdır. Laboratuvar dersleri ve klinik uygulamalar sayesinde öğrenciler hasta ile birebir etkileşime girerek iletişim, problem çözme, karar verme,

eleştirel düşünme ve mesleki becerilerini geliştirebilmektedir (Akimanimpaye ve Fakude, 2015). Literatürde hemşirelik öğrencilerinin e-öğrenmeye yönelik tutumlarını (Akimanimpaye ve Fakude, 2015; Ali, Jamil, Sethi ve Ali, 2016; Diab ve Elgahsh, 2020; Durgun, Can, Avcı ve Kalyoncuoğlu, 2021; Keskin Kızıltepe ve Kurtgöz, 2020; Köse, 2021; Thapa vd., 2021) ve öğrenme algılarını (Sarikoç, Özcan ve Elçin, 2017; Zengin, Ardahan-Sevgili, Yardımcı ve Başbakkal, 2021) inceleyen araştırmaların olduğu görülmektedir. COVID-19 pandemi döneminde yapılan çalışmalara bakıldığında, hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik tutumlarının orta düzeyde (Durgun vd., 2021; Keskin Kızıltepe ve Kurtgöz, 2020), olduğu, e-öğrenme sürecinde karşılaştıkları engeller ile e-öğrenmeye yönelik tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı, yüksek negatif bir ilişki olduğu belirlenmiştir (Diab ve Elgahsh, 2020). Thapa ve arkadaşları (2021) hemşirelik öğrencilerinin %58.9'unun e-öğrenmede olumlu bir tutum sergilediğini, Diab ve Elgahsh (2020) ise öğrencilerin %61.6'sının olumsuz tutuma sahip olduğunu bulmuştur (Diab ve Elgahsh, 2020; Thapa vd., 2021). Hemşirelik öğrencilerinin öğrenme algılarını değerlendiren pandemi öncesi çalışmalarda, ve bilgisayar destekli simülasyonun (Zengin vd., 2021) ve standart hastanın (Sarikoç vd., 2017) olumlu etkisi olduğu belirtilmiştir. Alqurashi'nin (2019) 167 lisans ve mezun öğrenci ile yapmış olduğu çalışmada, öğrenci-içerik etkileşimi, öğrenci memnuniyeti ve çevrimiçi öğrenme öz yeterliliğinin algılanan öğrenmenin en güçlü ve en önemli belirleyicisi olduğu belirlenmiştir. Öğrenmenin bir göstergesi olarak kabul edilen algılanan öğrenme, dersin değerlendirilmesinde temel unsurlardan biridir (Alqurashi, 2019). Yapılan çalışmalara bakıldığında, pandemi sürecinde hemşirelik öğrencilerinin e-öğrenmeye ilişkin tutumlarının, pandemi öncesi çalışmalarda ise öğrenme algılarının değerlendirildiği görülmektedir. Güncel literatürde ise, ulusal ve uluslararası yapılan çalışmalarda hemşirelik öğrencilerinin e-öğrenmeye yönelik tutumları ile öğrenme algıları arasındaki ilişkiyi ele alan herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Eğitim alanında yaşanan değişim göz önünde bulundurulduğunda e-öğrenme, COVID-19 pandemi sürecinde alternatif bir seçenek olmaktan çıkıp gerekli bir duruma dönüşmüştür. Bu dönüşüm ile e-öğrenmenin yaygınlaşması hemşirelik alanındaki eğitimcilere, e-öğrenmenin öğrencilerin öğrenme algılarına etkisini değerlendirmeleri gerektiğini göstermektedir. Öğrencilerin öğrenme algılarının artması, çevrimiçi derslere katılımlarına ve e-öğrenmeye yönelik olumlu tutum geliştirmelerine katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda, bu araştırmadan elde edilen sonuçların öğrencilerin öğrenme algıları ve e-öğrenmeye yönelik tutumlarını artırmak için hemşirelik eğitimcilerini kaliteli bir e-öğrenme süreci planlama, tasarlama, geliştirme ve sunma konusunda destekleyeceği öngörülmektedir.

Amaç

Bu araştırma, hemşirelik öğrencilerinin e-öğrenmeye yönelik tutumları ile öğrenme algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

Araştırma Soruları

- Hemşirelik öğrencilerinin e-öğrenmeye yönelik tutumları ve öğrenme algıları sosyo demografik özelliklere göre değişiklik göstermekte midir?
- Hemşirelik öğrencilerinin e-öğrenmeye yönelik tutumu ile öğrenme algıları arasında bir ilişki var mıdır?

Yöntem

Araştırmanın Tipi

Bu araştırma, tanımlayıcı kesitsel türde yapılmıştır.

Araştırmanın Yapıldığı Yer

Araştırma, 2020-2021 güz yarıyılı tamamlandıktan sonra bir devlet üniversitesinin hemşirelik bölümünde öğrenim gören ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf hemşirelik öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Evreni/Örnekleme

Araştırmanın evrenini, bir devlet üniversitesinin hemşirelik bölümünde öğrenim gören ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf 140 hemşirelik öğrencisi oluşturmuştur. Araştırma verilerinin toplanmasında bir örneklem seçimine gidilmemiş olup, araştırmaya katılmaya gönüllü olan 108 (%77.14) öğrenci dahil edilmiştir. Araştırmaya dahil edilme kriterleri; klinik uygulaması bulunan bir ders alıyor olmak ve araştırmaya katılmayı kabul etmek olarak belirlenmiştir. Birinci sınıf hemşirelik öğrencileri, birinci yarıyılıda klinik uygulama deneyimlerinin olmaması nedeniyle tutumsal ve psikomotor öğrenme sürecini değerlendiremeyecekleri için araştırmaya dahil edilmemiştir.

Uzaktan eğitim ile derslerin yürütülmesi

Araştırmanın gerçekleştirildiği üniversitenin hemşirelik lisans eğitim programında yer alan kuramsal ve uygulamalı ders, dört hafta eş zamanlı ve 10 hafta eş zamansız olarak yürütülmüştür. Uzaktan eğitimde dersler, Big Blue Button öğrenme yönetim sistemi üzerinden gerçekleştirilmiştir. Teorik, laboratuvar ve klinik uygulaması olan hemşirelik alan dersleri, derslere ilişkin sunumlar, videolar, okuma materyalleri ve ödevler haftalık ders programı doğrultusunda, üniversitenin uzaktan eğitim platformuna dersin sorumlu öğretim elemanı tarafından yüklenmiştir. Eş zamanlı dersler, ders programında belirtilen gün ve saatlerde gerçekleştirilmiştir. Dersler, müfredatta yer alan saat ile aynı olup, her bir dersin süresi 45 dakika ders ve 15 dakika ara olarak belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları- Geçerlik ve Güvenirlik Bilgiler

Tanıttıcı Özellikler Formu

Formda, hemşirelik öğrencilerinin sosyo-demografik özelliklerini (yaş, cinsiyet, sınıf, yaşadığı yer, kiminle yaşadığı, çalışma durumu), e-öğrenme ortamına ve öğrenme sürecine ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik toplam 15 soru yer almaktadır.

E-Öğrenmeye Yönelik Tutum Ölçeği

Haznedar ve Baran tarafından geliştirilen ölçek, yükseköğretim kurumlarında öğrencilerin e-öğrenmeye yönelik tutumlarını belirlemek için kullanılmaktadır. 20 maddeden oluşan ölçeğin 10 maddesi “E-öğrenmeye yatkınlık” (1,5,6,7,9,12,15,16,17,20) ve diğer 10 maddesi ise “E-öğrenmeden kaçma” (2,3,4,8,10,11,13,14,18,19) alt boyutlarını oluşturmaktadır. Her bir soru için verilecek yanıtlar “kesinlikle katılmıyorum”, “katılmıyorum”, “iki aradayım”, “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” arasında değişmekte olup beşli likert tipindedir. Ölçekte E-öğrenmeden kaçma alt boyutunun maddeleri ters yönde

puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek puanlar 20 ile 100 arasında değişmektedir. Ölçekten yüksek puan alınması tutumların olumlu ve yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir (Haznedar ve Baran, 2012). Orijinal ölçeğin Cronbach's alfa güvenirlik katsayısı .93 olarak bulunmuşken, bu araştırma için Cronbach alfa değeri .91 olarak hesaplanmıştır.

Algılanan Öğrenme Ölçeği

Rovai ve arkadaşları (2009) tarafından geliştirilen ölçeğin ülkemizdeki geçerlik ve güvenirlik çalışması Albayrak ve arkadaşları tarafından (2014) yapılmıştır (Albayrak vd., 2014; Rovai, Wighting, Baker ve Grooms, 2009). Toplam dokuz maddeden oluşan ölçeğin üç alt boyutu (bilişsel, duyuşsal ve psikomotor) bulunmaktadır. Ölçeğin 1., 2. ve 5. maddeleri bilişsel alt boyutu, 4., 6. ve 9. maddeleri duyuşsal alt boyutu, 3., 7. ve 8. maddeleri ise psikomotor alt boyutunu oluşturmaktadır. Yedili likert tipinde olan ölçek 1 (kesinlikle yanlış) ve 7 (kesinlikle doğru) arasında her bir madde için bir değer seçilerek kullanılmaktadır. Ölçeğin 2. ve 7. maddeleri ters yönde puanlanmaktadır. Ölçekten 9 ile 63 arasında puan alınmaktadır. Ölçekten yüksek puan alan öğrencilerin, öğrenme algıları daha yüksek olarak yorumlanmaktadır (Albayrak vd., 2014). Ölçeğin orijinal versiyonunun Cronbach alfa değeri .79 iken, Türkçe versiyonunun Cronbach alfa değeri .83 olarak belirlenmiş ve güvenirliklerinin yüksek olduğu değerlendirilmiştir. Bu araştırma için Cronbach alfa değerinin .85 olduğu görülmüştür.

Verilerin Toplanması

Etik kurul ve kurum izni sonrasında veri toplama araçları Google formlar aracılığıyla çevrimiçi ortama aktarılmıştır. Oluşturulan form, hemşirelik öğrencilerine çevrimiçi iletişim grupları kullanılarak ulaştırılmıştır. Formların ilk bölümünde, öğrencilerden araştırmaya katılma konusunda çevrimiçi onam alınmıştır. Formlarının doldurulması her bir öğrencinin ortalama 35-40 dakikasını almıştır. Veri toplama süreci, 18-28 Şubat 2021 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırma verilerinin analizinde IBM SPSS Statistics 23 (Chicago, Illinois, USA) paket programı kullanılmıştır. Araştırma verilerin tanımlanması için kategorik değişkenlerde sıklık ve yüzde, sayısal değişkenlerde ise ortalama ve standart sapma değerleri kullanılmıştır. Araştırma verilerinin normallik varsayımı Kolmogorov-Smirnov testi ile incelenmiş ve normal dağıldığı görülmüştür. İki bağımsız grup arasındaki fark bağımsız örneklem t testi ile değerlendirilirken, ikiden fazla bağımsız grup arasındaki fark ise Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile incelenmiştir. ANOVA testi sonucunda ortaya çıkan fark Tukey çoklu karşılaştırma testi ile değerlendirilmiştir. İki bağımsız sayısal değişken arasındaki doğrusal ilişkiler ise Pearson Korelasyon katsayısı ile yorumlanmıştır. Analizlerde istatistiksel anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın uygulanabilmesi için bir devlet üniversitesinin Girişimsel Olmayan İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'ndan (31.12.2020/14-06) ve Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölüm Başkanlığından yazılı izin,

hemşirelik öğrencilerinden de çevrimiçi onay alınmıştır. Araştırmada kullanılacak ölçeklerin kullanımı için Türkçe geçerlik ve güvenilirliklerini yapan araştırmacılardan gerekli izinler mail yoluyla alınmıştır. Bu araştırma Helsinki Bildirgesi ilkelerine uygun olarak gerçekleştirilmiştir.

Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri incelendiğinde, yaş ortalamaları 21.64 (± 1.74) ve %60.2'si kadındır. Öğrencilerin %49.1'i ikinci sınıfta öğrenim görmekte, %31.5'i büyükşehirde ikamet etmekte, %97.2'si ailesiyle birlikte yaşamakta ve %84.3'ü çalışmamaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin e-öğrenme sürecine ilişkin olarak, %91.7'sinin kendilerine ait elektronik bir cihaza sahip olduğu, %55.6'sının evinde internet bağlantısı olduğu, %60.2'sinin akıllı telefonları ile eğitime katıldığı, %94.4'ünün derslere evden katıldığı belirlenmiştir. Öğrencilerin %63.9'u uzaktan eğitimin teorik bilgi düzeylerine ve %62.0'si ise mesleki uygulama becerilerinin gelişimine hiç katkısının olmadığı yönünde görüş bildirmişlerdir. Ayrıca öğrencilerin %82.4'ü hemşirelik mesleğinin uzaktan eğitim için uygun bir bölüm olmadığını, %72.2'si COVID-19 pandemisi bittikten sonra bölüm dersleri için yüz yüze telafilerin yapılması gerektiğini, %44.4'ü derslerin yüz yüze eğitim ile sürdürülmesi gerektiğini ifade etmişlerdir (Tablo 1).

Tablo 1. Hemşirelik Öğrencilerinin E-Öğrenme Sürecine İlişkin Görüşlerinin Dağılımları

Tanıtcı Özellikler (n=108)	n	%
Uzaktan eğitime katılmak için kendinize ait bir elektronik cihazınız var mı? (Akıllı cep telefonu, dizüstü bilgisayar, vb.)		
Var	99	91.7
Yok	9	8.3
Uzaktan eğitime katılmak için evinizde kablolu ya da kablosuz internet bağlantınız var mı?		
Var	60	55.6
Yok	48	44.4
Uzaktan eğitime katılmak için kullandığınız araçlar aşağıdakilerden hangisi/leridir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)		
Bilgisayar	3	2.8
Akıllı telefon	65	60.2
Bilgisayar ve akıllı telefon	32	29.6
Bilgisayar, akıllı telefon ve tablet	7	6.5
Akıllı telefon ve tablet	1	0.9
Uzaktan eğitim sistemine hangi ortamlardan erişmektesiniz?		
Evden	102	94.4
İş yerinden	3	2.8
İnternet kafeden	3	2.8
Uzaktan eğitim teorik bilgi düzeyinize ne kadar katkı sağladı?		
Hiç katkısı olmadı	69	63.9
Biraz katkısı oldu	15	13.9
Kararsızım	13	12.0
İyi düzeyde katkısı oldu	11	10.2
Uzaktan eğitim mesleki uygulama becerilerinizin gelişimine ne kadar katkı sağladı?		
Hiç katkısı olmadı	67	62.0
Biraz katkısı oldu	20	18.5

Kararsızım	11	10.2
İyi düzeyde katkısı oldu	3	2.8
Çok iyi düzeyde katkısı oldu	7	6.5
Hemşirelik uzaktan eğitim ile öğrenim görmeye uygun bir bölüm müdür?		
Evet	8	7.4
Hayır	89	82.4
Kararsızım	11	10.2
COVID-19 dönemi bittikten sonra bölüm dersleri için yüz yüze telafi programlarının yapılması gerektiğini düşünüyor musunuz?		
Evet	78	72.2
Hayır	19	17.6
Kararsızım	11	10.2
Derslerinizin hangi yöntemle yürütülmesini tercih ederdiniz?		
Okula gelmeden uzaktan eğitim ile	18	16.7
Okula gelerek yüz yüze eğitim ile	48	44.4
Hem örgün hem de uzaktan eğitim ile	38	35.2
Kararsızım	4	3.7

Araştırmaya katılan öğrencilerin E-Öğrenmeye Yönelik Tutum Ölçeği puanlarının ortalaması 55.96 (± 15.99) iken E-Öğrenmeye Yatkınlık alt boyutu ortalaması 27.65 (± 10.23) ve E-Öğrenmeden Kaçma alt boyutu ortalaması ise 28.31 (± 7.06)'dir. Algılanan Öğrenme Ölçeği puanlarının ortalaması 35.90 (± 11.63) iken Bilişsel alt boyutu ortalaması 12.83 (± 4.15), Duyuşsal alt boyutu ortalaması 12.33 (± 4.34) ve Psikomotor alt boyutu ortalaması ise 10.73 (± 4.58)'dir (Tablo 2).

Tablo 2. Hemşirelik Öğrencilerinin E-Öğrenmeye Yönelik Tutum Ölçeği, Algılanan Öğrenme Ölçeği ve Alt Boyutları Puan Ortalamaları ve Cronbach Alfa Değerleri

	Ort.	S.S.	Min.	Mak.	Madde sayısı	Cronbach alfa
E-Öğrenmeye Yatkınlık	27.65	10.23	10.00	50.00	10	.93
E-Öğrenmeden Kaçma	31.69	7.06	14.00	46.00	10	.73
E-Öğrenmeye Yönelik Tutum	55.96	15.99	24.00	92.00	20	.91
Bilişsel	12.83	4.15	3.00	21.00	3	.62
Duyuşsal	12.33	4.34	3.00	21.00	3	.61
Psikomotor	10.73	4.58	3.00	21.00	3	.70
Algılanan Öğrenme	35.90	11.63	9.00	63.00	9	.85

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşadığı yer ile E-Öğrenmeden Kaçma alt boyutu puanları bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($F=3.054$; $p=.032$). Buna göre ilçede yaşayan öğrencilerin E-Öğrenmeden Kaçma alt boyutu puanları köyde yaşayan kişilerden anlamlı derecede daha düşüktür. Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıf düzeyleri ile Algılanan Öğrenme Ölçeği Bilişsel alt boyutu puanları bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($F=3.479$; $p=.034$). Buna göre dördüncü sınıftaki öğrencilerin Bilişsel alt boyutu puanları ikinci sınıftaki öğrencilerden anlamlı derecede daha fazladır (Tablo 3).

Pearson Korelasyon analizi sonucunda Algılanan Öğrenme Ölçeği puanları ile E-Öğrenmeye Yönelik Tutum Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı yüksek düzeyde pozitif yönlü doğrusal ilişki bulunmaktadır ($r=.743$; $p=.00$). Algılanan Öğrenme Ölçeği puanları ile E-Öğrenmeye Yatkınlık alt boyutu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı yüksek düzeyde pozitif yönlü ($r=.734$; $p=.00$); E-Öğrenmeden Kaçma alt boyutu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı orta düzeyde negatif yönlü doğrusal ilişki bulunmaktadır ($r=.619$; $p=0.00$). Algılanan Öğrenme Ölçeği Bilişsel ve Duyuşsal alt boyutu puanları ile E-Öğrenmeye Yönelik Tutum Ölçeği ve E-Öğrenmeye Yatkınlık alt boyutu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı orta düzeyde pozitif yönlü doğrusal ilişki ($r=.555$, $.688$; $p=0.00$); E-Öğrenmeden Kaçma alt boyutu ile istatistiksel olarak anlamlı orta düzeyde negatif yönlü doğrusal ilişki bulunmaktadır ($r=-.431$, $-.606$; $p=0.00$). Algılanan Öğrenme Ölçeği Psikomotor alt boyutu puanları ile E-Öğrenmeye Yönelik Tutum Ölçeği ($r=.731$; $p=0.00$), E-Öğrenmeye Yatkınlık ($r=.724$; $p=0.00$) alt boyutu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı yüksek düzeyde pozitif yönlü; E-Öğrenmeden Kaçma alt boyutu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı orta düzeyde negatif yönlü doğrusal ilişki ($r=-.608$; $p=0.00$) bulunmaktadır (Tablo 4).

Tartışma

Bu araştırmada, COVID-19 pandemi sürecinde hemşirelik öğrencilerinin e-öğrenmeye yönelik tutumları ile öğrenme algıları arasındaki ilişki incelenmiştir. COVID-19 pandemisi sürecinde, birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de bütün eğitim kurumlarında yüz yüze eğitime ara verilmiş ve değişen yeni koşullara uyum sağlamak için dersler uzaktan eğitim ile yürütülmüştür. Bu belirsiz eğitim ortamında öğrenciler, derslerine çoğunlukla bilgisayar, tablet veya cep telefonları ile katılmak durumunda kalmıştır (Diab ve Elgahsh, 2020; Kaya ve Akın Işık, 2021; Özbay ve Çınar, 2020; Subedi vd., 2020; Thapa vd., 2021). Bu araştırmada, öğrencilerin yarısından fazlasının evinde bulunan kablolu/kablosuz internet ve akıllı telefonları ile eğitimlerine katıldığı belirlenmiştir. bu araştırma bulgularına benzer olarak, pandemi sürecinde gerçekleştirilen araştırmalarda da öğrencilerin yarıdan fazlasının çevrimiçi derslere telefon kullanarak katıldığı belirtilmiştir (Abdelaziz, Kamel ve Karam, 2011; Diab ve Elgahsh, 2020; Subedi vd., 2020; Thapa vd., 2021).

Tablo 3. Sosyo Demografik Özelliklere Göre E-Öğrenmeye Yönelik Tutum Ölçeği, Algılanan Öğrenme Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Farklılıklarının İncelenmesi

		E-Öğrenmeye Yönelik Tutum	E-Öğrenme Yatkınlık	E-Öğrenmeden Kaçma	Algılanan Öğrenme	Bilişsel	Duyuşsal	Psikomotor
		Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS
Yaş	19-21 Yaş	55.90 ± 16,68	27.53 ± 10.84	31.63 ± 7.43	34.55 ± 11.17	12.27 ± 3.85	12.10 ± 4.24	10.18 ± 4.53
	22-28 Yaş	56.04 ± 15,20	27.80 ± 9.46	31.76 ± 6.62	37.72 ± 12.11	13.59 ± 4.47	12.65 ± 4.49	11.48 ± 4.58
	t; p	-0.045; .964	-0.136; .892	-0.095; .924	-1.406; .163	-1.637; .105	-0.656; .513	-1.468; .145
Cinsiyet	Kadın	55.40 ± 13.95	27.14 ± 9.30	31.74 ± 5.90	36.11 ± 10.86	13.11 ± 4.00	12.25 ± 4.17	10.75 ± 4.23
	Erkek	56.81 ± 18.81	28.42 ± 11.56	31.61 ± 8.60	35.58 ± 12.84	12.42 ± 4.39	12.47 ± 4.63	10.70 ± 5.11
	t; p	-0.422; .674	-0.635; .527	0.089; .929	0,229; .829	0.843; .401	-0.256; .799	0.062; .951
Sınıf	2. sınıf	53.87 ± 16.16	26.02 ± 10.26	32.15 ± 7.58	33.25 ± 11.13	11.79 ± 4.02	11.49 ± 4.28	9.96 ± 4.37
	3. sınıf	58.90 ± 17.34	29.53 ± 10.79	30.63 ± 7.32	37.67 ± 11.02	13.67 ± 3.81	13.03 ± 4.21	10.97 ± 4.57
	4. sınıf	56.88 ± 13.80	28.84 ± 9.26	31.96 ± 5.58	39.40 ± 12.49	14.04 ± 4.43	13.28 ± 4.43	12.08 ± 4.85
	F; p	1.002; .371	1.361; .261	0.825; .708	2.963; .056	3.479; .034* Fark:2-4	2.026; .137	1.905; .154
Yaşadığı yer	Köy	52.65 ± 16.88	27.52 ± 11.31	34.87 ± 6.76	32.61 ± 12.35	11.43 ± 4.03	11.70 ± 4.81	9.48 ± 4.70
	İlçe	61.87 ± 18.12	31.03 ± 12.11	29.16 ± 7.41	40.39 ± 10.86	14.00 ± 3.52	13.87 ± 4.27	12.52 ± 4.32
	İl	53.40 ± 14.01	25.35 ± 8.59	31.95 ± 6.28	33.20 ± 12.08	12.40 ± 4.15	10.80 ± 4.30	10.00 ± 4.89
	Büyükşehir	54.32 ± 13.45	26.00 ± 7.83	31.68 ± 6.75	35.62 ± 10.72	12.97 ± 4.60	12.26 ± 3.79	10.38 ± 4.24
	F; p	2.091; .106	1.803; .151	3.054; .032* Fark:Köy-İlçe	2.632; .054	1.811; .150	2.391; .073	2.481;0.065
Çalışma durumu	Çalışmıyorum	56.11 ± 15.59	27.60 ± 10.13	31.50 ± 6.79	35.55 ± 11.41	12.64 ± 4.16	12.38 ± 4.22	10.53 ± 4.48
	Çalışıyorum	55.18 ± 18.52	27.88 ± 11.07	32.71 ± 8.55	37.76 ± 12.97	13.88 ± 4.06	12.06 ± 5.07	11.82 ± 5.09
	t; p	0.220; .826	-0.102; .919	-0.647; .519	-0.719; .474	-1.136; .258	0.283; .778	-1.073; .286

t: Bağımsız Örneklem T Testi F: Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) *:p < 0.0

Tablo 4. E-Öğrenmeye Yönelik Tutum Ölçeği ile Algılanan Öğrenme Ölçeği Alt Boyutları Arasındaki İlişki

Ölçek ve alt boyutları		E-Öğrenmeye Yönelik Tutum	E-Öğrenme Yatkinlık	E-Öğrenmeden Kaçma
Algılanan Öğrenme	r	.743**	.734**	-.619**
	p	.000	.000	.000
Bilişsel	r	.555**	.571**	-.431**
	p	.000	.000	.000
Duyuşsal	r	.688**	.658**	-.606**
	p	.000	.000	.000
Psikomotor	r	.731**	.724**	-.608**
	p	.000	.000	.000

Yapılan bu araştırmada öğrenciler, uzaktan eğitimin teorik bilgi düzeylerine ve mesleki uygulama becerilerinin gelişimine hiç katkısının olmadığı yönünde görüş bildirmiştir. Keskin ve Özer Kaya (2020) COVID-19 pandemi döneminde web tabanlı eğitim alan 652 lisans ve lisansüstü öğrencilerinin geri bildirimlerini değerlendirdikleri çalışmada öğrenciler, uzaktan eğitimin teorik bilgi düzeyine katkısını mesleki uygulama becerisine göre orta düzeyin üstünde olarak değerlendirmiştir (Keskin ve Özer Kaya, 2020). Bununla birlikte bu araştırmada, öğrencilerin %82.4'ü hemşirelik mesleğinin uzaktan eğitim için uygun bir bölüm olmadığını, %72.2'si COVID-19 pandemisi bittikten sonra bölüm derslerinin yüz yüze telafilerinin yapılması gerektiğini, %44.4'ü derslerin yüz yüze eğitim ile sürdürülmesini tercih ettikleri sonucu ortaya konulmuştur. Bu araştırma bulgularına benzer olarak literatürde öğrencilerin büyük çoğunluğunun e-öğrenmeyi etkili bulmadığı ve yüz yüze eğitimi tercih ettikleri bildirilmektedir (Gherheş vd., 2021; Kaya ve Akın Işık, 2021; Keskin ve Özer Kaya, 2020; Thapa vd., 2021). Gherheş ve arkadaşlarının (2021) çalışmasında, araştırmaya katılanların yarısından fazlasının pandemi sona erdikten sonra yüz yüze eğitim yöntemine geri dönmek istedikleri belirtilmiştir (Gherheş vd., 2021). Yapılan başka bir çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin yaklaşık %34'ünün e-öğrenmeyi yüz yüze öğrenme kadar etkili bulduğu belirtilmiştir (Thapa vd., 2021). Pandemi sürecinde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik görüşlerini inceleyen araştırmalarda, e-öğrenme sürecinde öğrencilerin iletişim ve sosyalleşme eksikliği yaşaması, etkili değerlendirilememesi, uzaktan eğitim alt yapısına ilişkin problemler ile karşılaşması, internet ve bilgisayarının olmaması, gerçek ortamda uygulama derslerini alamaması gibi nedenlerle kaygı yaşadıkları ve bu nedenlerin yüz yüze eğitimi tercih etmelerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Bdair, 2021; Diab ve Elgahsh, 2020; Durgun vd., 2021; Kaya ve Akın Işık, 2021; Keskin ve Özer Kaya, 2020; Kürtüncü ve Kurt, 2020; Özbay ve Çınar, 2020; Sindiani vd., 2020; Subedi vd., 2020; Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi <https://dergipark.org.tr/tr/pub/deuhfed>

Thapa vd., 2021). Araştırma sonuçları doğrultusunda, e-öğrenmeye ilişkin olumsuz görüşlerin nedeni; e-öğrenmeye ani bir geçişin olması ve öğrenci ve öğretim elemanlarının bu uygulamaya hazır olmaması olarak değerlendirilmektedir. Bu çalışmada öğrencilerin e-öğrenmeye yönelik olumsuz görüşlerinin, derslerin çoğunlukla eş zamansız yürütülmesi nedeniyle öğrencilerin sosyal gereksinimlerini karşılayamaması, yeni uygulanan öğretim süreci ile ilgili yeterli bilgi sahibi olamama ve yüz yüze eğitimde sağlanan duygu paylaşımının, iletişim ve etkileşimin uzaktan eğitimde benimsenememesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu bağlamda, öğrencilerin e-öğrenmeye yönelik ilgilerini, tutumlarını artırıcı yönde eş zamanlı ders ve uygulamaların yapılması, öğrencinin akranları ve öğretim elemanları ile etkileşimini sağlayacak adımların atılması gerekmektedir.

Literatürde, e-öğrenmenin hemşirelik eğitiminde etkin olduğunu destekleyen pandemi öncesi araştırmalar da bulunmaktadır. Ali ve arkadaşlarının (2016) hemşirelik öğrencilerinin e-öğrenmeye yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada, öğrencilerin çoğunluğunun e-öğrenmenin öğrenmeyi kolaylaştırdığı, eğitimdeki birçok sorunu çözdüğü ve daha çok araştırmaya yönelttiği gibi olumlu görüşlerinin olduğu belirtilmiştir (Ali vd., 2016). Hemşirelik öğrencileri ile web tabanlı uzaktan eğitim uygulamasına yönelik yürütülen araştırmalarda, web tabanlı uzaktan eğitim uygulamalarının hemşirelik öğrencilerinin akademik gelişimi açısından olumlu olduğu belirtilmiştir (Basit ve Korkmaz, 2021; Karabağ Aydın ve Dinç, 2017; Şenyuva, Kaya ve Bodur, 2017). Yapılan bu araştırmalarda e-öğrenmenin olumlu yönlerinden bahsedilse de, hemşirelik becerilerinin öğrenim ve öğretiminin uzaktan eğitim ile mümkün olamaması, kavram ve kuramlarının öğrenciler tarafından yeterince anlaşılabilmesi gibi nedenlerden dolayı, bu çalışmada da belirtildiği gibi e-öğrenmenin hemşirelik gibi uygulamalı alanlar için uzun vadeli bir çözüm olarak kabul edilemeyeceği ve yüz yüze eğitime bir alternatif olamayacağı düşünülmektedir. AlOsta ve Hhalaf'ın (2021) çalışmasında, e-öğrenmeye ilişkin yaşanan zorluklar arasında öğretim elemanlarının öğrencilerin öğrenme ihtiyaçlarını kapsayacak açıklamalar yapmaması, ders esnasında teknik problemler yaşaması, ders hazırlığı için zaman problemi çekmesi, eğitim içeriğini tasarlamak için yetersiz olması gibi faktörler belirtilmiştir (AlOsta ve Hhalaf, 2021). Öğrencilerin e-öğrenmeye yönelik tutumu ve e-öğrenme kullanımının önündeki engelleri belirlemek için yapılan bir çalışmada altyapı, teknoloji, teknik ve yönetim desteği ile birlikte eğitimcilerin özelliklerinin uzaktan eğitimin önündeki en yaygın engeller olduğu rapor edilmiştir (Diab ve Elgahsh, 2020). Bu sonuçlar doğrultusunda, e-öğrenme sürecinin önemli bileşenlerinden biri de öğretim elemanının yeterliliği olmaktadır. Dersi veren öğretim elemanının, e-öğrenmeye yönelik yeterli bilgisinin olmaması, geleneksel öğretim yöntemlerini tercih etmesi, içerik hazırlamada yetersiz olması, öğrenci-öğretim elemanı etkileşimini istendik düzeyde sağlayamaması ve çevrimiçi interaktif öğretim yöntemleri kullanmamasının öğrencilerin e-öğrenmeye yönelik tutum, performans ve öğrenmeleri üzerinde etkili olabilmektedir.

Yapılan bu çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin e-öğrenmeye yönelik tutumlarının orta düzeyde ve e-öğrenmeye yatkınlık puan ortalamalarının e-öğrenmeden kaçma alt boyutu puan ortalamalarından

yüksek olduğu görülmektedir. Literatür incelendiğinde, pandemi sürecinde hemşirelik öğrencilerinin e-öğrenmeye yönelik tutumlarının belirlendiği sınırlı sayıda araştırma sonuçlarının olduğu bulunmuştur (Diab ve Elgahsh, 2020; Durgun vd., 2021; Keskin Kızıltepe ve Kurtgöz, 2020; Köse, 2021; Özbay ve Çınar, 2020; Thapa vd., 2021). Literatürde bu araştırma bulgusuna benzer olarak, hemşirelik öğrencilerinin e-öğrenmeye ilişkin tutumlarını orta düzeyde bulan çalışmalar mevcuttur (Diab ve Elgahsh, 2020; Durgun vd., 2021; Keskin Kızıltepe ve Kurtgöz, 2020; Köse, 2021). Thapa ve arkadaşlarının (2021) yaptıkları çalışmada ise hemşirelik öğrencilerinin yarıdan fazlasının e-öğrenmeye yönelik olumlu tutumlarının olduğu ancak öğrencilerin yüz yüze öğrenmeye kıyasla e-öğrenmenin daha az etkili olduğunu ifade ettikleri belirtilmiştir (Thapa vd., 2021). Yapılan bu çalışmada, hemşirelik öğrencilerin öğrenme algılarının orta düzeyde, bilişsel ve duyuşsal alt boyutu puan ortalamalarının psikomotor alt boyutu puan ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir. Literatür incelendiğinde pandemi öncesinde hemşirelik öğrencilerinin öğrenme algılarının belirlendiği araştırmalara rastlanmıştır (Sarikoç vd., 2017; Zengin vd., 2021). Sarikoç ve arkadaşları (2017) yaptıkları çalışmada hemşirelik öğrencilerinin beceri öğreniminde standart hasta kullanımının, Zengin ve arkadaşları (2021) ise bilgisayar destekli simülasyon kullanımının öğrencilerin öğrenme algılarını olumlu etkilediğini belirtmektedir (Sarikoç vd., 2017; Zengin vd., 2021). Bu araştırma sonucu doğrultusunda hemşirelik öğrencilerinin e-öğrenmeye yönelik tutumlarının ve öğrenme algılarının istenilen düzeyde olmadığı belirlenmiştir. Algılanan öğrenmenin, bireyin öğrenme performansını doğrudan etkilediği ve öğrenme için aktif bir göstere olduğu ifade edilmektedir. Tartışmalara katılım, sosyal buradalık, öğretim elemanı ve öğrenciler ile etkileşim gibi faktörlerin öğrenme algısı ile ilişkili olduğu literatürde bildirilmiştir (Alqurashi, 2019; Orhan Göksün, 2020).

Yapılan bu çalışmada E-Öğrenmeye Yönelik Tutum Ölçeği ile Algılanan Öğrenme Ölçeği puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunduğu, e-öğrenmeye yönelik yatkınlık ve genel tutum arttıkça bilişsel, duyuşsal ve psikomotor öğrenmelerinin arttığı belirlenmiştir. Bu çalışmada, öğrencilerin yarısından fazlasının e-öğrenmenin teorik bilgi ve mesleki uygulama beceri düzeyine katkısı olmadığını belirtmelerine rağmen e-öğrenmeye yönelik olumlu tutumlarının olduğu saptanmıştır. Bu araştırma bulgusuna benzer olarak, COVID-19 pandemi sürecinde yapılan araştırmalarda hemşirelik öğrencilerinin teorik ve uygulama derslerini kavramada ve öğrenmede güçlük yaşadıkları, özellikle klinik uygulama konusunda kendilerini yetersiz hissettikleri belirtilmiştir (Durgun vd., 2021; Kaya ve Akın Işık, 2021; Özbay ve Çınar, 2020; Sindiani vd., 2020). Ancak bu araştırma sonucunda öğrencilerin e-öğrenmeye karşı olumlu tutumları olduğu görülmektedir. Konrad ve arkadaşlarının (2021) çalışmasında öğretim elemanının öğrencilerle daha fazla zaman geçirmesinin, etkileşimli vaka çalışmaları, web tabanlı öğrenme etkinlikleri, yazılı çalışmalar, iletişim etkinlikleri, bakım planları stratejilerini kullanmasının dersin öğrenme hedeflerinin, öğrencilerin klinik yeterliliklerinin ve klinik muhakeme etme becerilerinin değerlendirilmesini sağladığı ifade edilmiştir (Konrad, Fitzgerald ve Deckers, 2021). Eğitimcilerin, öğrenmenin geliştirilmesinde çevrimiçi derslerin tasarımı, sunumu ve değerlendirmesi gibi unsurlar

açısından derslerin kalitesini artıracak yönde iyileştirme yapması ve öğrencilerin öğrenme deneyimini geliştirmek için öğrenmelerini nasıl algıladıklarını değerlendirmeleri önemlidir (Alqurashi, 2019). Sebastianelli, Swift ve Tamimi (2015) tarafından yapılan çalışmada, çevrimiçi ders içeriğinin algılanan öğrenme, öğrenci memnuniyeti ve kalite algıları üzerinde en güçlü belirleyici ve öğrenme algısını etkileyen tek önemli faktör olduğu belirtilmiştir (Sebastianelli, Swift ve Tamimi, 2015). Öğrencilerin teorik ve mesleki bilgilerini geliştiremediklerini ifade etmelerine rağmen bu çalışmada, öğrencilerin e-öğrenmeye karşı olumlu tutumları olduğu sonucu akademik ortalamalarını yükseltmek için bir fırsat olarak görmelerinden kaynaklanabileceğini düşündürmektedir. Bunun yanı sıra, öğrencilerin mesleki teorik bilgi ve becerilerini çoğunlukla eş zamansız dersler aracılığıyla öğrenmeleri, esnek çalışma imkanı, çevrimiçi öğrenme materyallerinin çeşitliliği, öğrenmeyi istedikleri zaman ve ortamda gerçekleştirebilme, ekonomik anlamda zorlanmama gibi faktörlerin öğrencilerin e-öğrenme tutumlarının olumlu olmasında etkili olduğunu düşündürmektedir. Yine pandemi sürecinde hastalıktan korunmak için kalabalık sınıf ortamlarından ziyade bireysel, ev ortamında ve güvenli bir eğitim sağlanmasının öğrenciler üzerinde e-öğrenmeye ilişkin olumlu tutum oluşturduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmada, öğrencilerin sosyo demografik özelliklerine göre e-öğrenmeye yönelik tutum toplam puan ortalamaları incelendiğinde yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi, yaşanılan yer ve çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunmadığı, fakat öğrencilerin yaşadığı yer ile e-öğrenmeden kaçma alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Literatürde cinsiyet (Can vd., 2020), sınıf (Köse, 2021; Rafiq, Hussain ve Abbas, 2020) ve yaş (Durgun vd., 2021), yaşanılan yer (Köse, 2021; Özbay ve Çınar, 2020) değişkeni ile e-öğrenme tutumları arasında anlamlı bir fark olmadığını belirten çalışma sonuçları bu araştırma sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Buna karşın bu çalışmadan farklı olarak literatürde cinsiyet (Akimanimpaye ve Fakude, 2015; Diab ve Elgahsh, 2020; Köse, 2021; Rafiq vd., 2020), sınıf (Durgun vd., 2021; Haznedar ve Baran, 2012) ve bir işte çalışmama (Can vd., 2020) değişkeni ile e-öğrenme tutumları arasında anlamlı farklılık olduğunu belirten çalışma sonuçları yer almaktadır. Yapılan bu araştırmanın bir diğer sonucuna göre ilçede yaşayan öğrencilerin e-öğrenmeden kaçma alt boyut puan ortalamalarının köyde yaşayan öğrencilerden daha az olduğu ve istatistiksel yönde anlamlı bir farklılık bulunduğu belirlenmiştir. Bu durum köyde yaşayan öğrencilerin maddi olanaklarının, ev ortamının, internet alt yapısının uygun olmadığını düşündürmektedir. Ayrıca köyde yaşayan öğrenciler tarım ve hayvancılık ile geçimini sağlayan ailelerine yardım ettikleri için e-öğrenmeye gerekli zamanı ayıramadıkları düşünülmektedir. Bu çalışmada, öğrencilerin sosyo demografik özelliklerine göre öğrenme algıları incelendiğinde öğrencilerin sınıf düzeyleri ile bilişsel alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Dördüncü sınıf öğrencilerinin puan ortalamalarının ikinci sınıf öğrencilerinin puan ortalamalarından daha yüksek olduğu ve istatistiksel yönde anlamlı bir farklılık bulunduğu belirlenmiştir. Sınıf düzeyi arttıkça öğrencilerin bilişsel becerilerinin artması beklendik bir bulgudur. Kara, Kukul ve Çakır'ın (2021) yapmış olduğu çalışmada cinsiyet değişkeni dışında öğrenme algılarının sosyo-demografik

özelliklere göre değişmediği, erkek öğrencilerin öğrenme algıları puan ortalamalarının kadın öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonucu ortaya konulmuştur (Kara, Kukul ve Çakır, 2021).

Kısıtlılıklar

Bu araştırmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. İlk olarak araştırmadan elde edilen sonuçlar araştırmanın yapıldığı bölümdeki hemşirelik öğrencileri ile sınırlı olmakla birlikte ülkemizdeki hemşirelik öğrencilerine genellenemez. Diğer bir sınırlılık, araştırmadan elde edilen sonuçlar veri toplama aşamasında kullanılan ölçekler ile sınırlı olup, öğrencilerin kendi öz bildirimlerine dayanmaktadır.

Sonuçların Uygulamada Kullanımı

Bu araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda, hemşirelik öğrencilerinin e-öğrenmeye yönelik tutumlarının ve öğrenme algılarının orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Algılanan Öğrenme Ölçeği puanları ile E-Öğrenmeye Yönelik Tutum Ölçeği puanları arasında ise istatistiksel olarak anlamlı yüksek düzeyde pozitif yönlü doğrusal bir ilişki bulunmuştur. Araştırma sonuçlarında, öğrencilerin açık uçlu sorulara verdiği cevaplarda e-öğrenmeden yeterince faydalanamadıkları ancak e-öğrenmeye karşı olumlu tutumları olduğu görülmüştür. Öğrencilerin e-öğrenme sürecinde etkili öğrenmenin gerçekleşmediğini düşünmesi kurumun uzaktan eğitime ilişkin alt yapısının yetersiz olması, öğretim elemanlarının dijital teknolojiler kullanarak öğrencilerde bilgi ve beceri geliştirme konusunda deneyimli olmaması, öğrencilerin performanslarının etkin bir şekilde değerlendirilememesi, eş zamanlı olarak yürütülen ders sayısının azlığı, öğrenme ortamından memnun olmama, öğrenci-öğretim elemanı, öğrenci-öğrenci ve öğrenci-içerik etkileşiminin öğrencinin beklentisini karşılamaması ile ilişkilendirilmektedir. Bu sonuç, öğretim elemanı açısından e-öğrenme sürecinde öğrencilerin bilgi yükünü artırmaya yönelik çevrimiçi iş birliğine dayalı öğrenme yaklaşımları, e-posta, blog okuma, çevrimiçi topluluk oluşturma gibi yöntem veya araçlarla dersin çeşitliliğinin, etkileşiminin artırılarak öğrenme ortamının geliştirilmesi gerektiğini göstermiştir. Ayrıca, kurumların uzaktan eğitim alt yapısını güçlendirerek derslerin eşzamanlı ve interaktif olarak yürütülmesini sağlaması öğrencilerin öğrenme ortamını benimseyerek öğrenme algıları ve e-öğrenmeye karşı tutumlarını olumlu yönde etkileyecektir.

Bilgilendirme

Yazarlar araştırmaya destek veren tüm hemşirelik öğrencilerine teşekkür etmektedir. Çalışma fikir ve tasarımı: SAŞ, AB; Kaynak tarama: SAŞ, AB; Veri toplama ve işleme: SAŞ; Veri analizi ve yorumlama: SAŞ; Makale yazımı: SAŞ, AB; Son onay ve sorumluluk: SAŞ, AB; Eleştirel inceleme: SAŞ. Araştırmada yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması yoktur. Araştırmada yer alan yazarlar, yazarlık ölçütlerini tamamen karşılamaktadır. Araştırma ile ilgili herhangi bir kurum ya da kuruluştan maddi destek alınmamıştır. Araştırmanın uygulanabilmesi için bir devlet üniversitesinin Girişimsel Olmayan İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'ndan yazılı izin alınmıştır (31.12.2020 tarihli, 14-06 sayılı).

Kaynaklar

Abdelaziz, M., Kamel, S. S., Karam, O. ve Abdelrahman, A. (2011). Evaluation of E-learning program versus traditional lecture instruction for undergraduate nursing students in a faculty of nursing. *Teaching and Learning in Nursing*, 6(2), 50-58. doi: 10.1016/j.teln.2010.10.003

Abdullaev, A. ve Hidoyatova, M. (2020). Innovative distance learning technologies. *Journal of Critical Reviews*, 7(11), 337-339.

Akimanimpaye, F. ve Fakude, L. P. (2015). Attitudes of undergraduate nursing students towards e-learning at the University of the Western Cape, South Africa. *African Journal for Physical, Health Education, Recreation and Dance*, Supplement 1:2 (October), 418-433.

Albayrak, E., Güngören, Ö. C. ve Horzum, M. B. (2014). Algılanan öğrenme ölçeğinin Türkçeye uyarlaması. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(1), 1-14.

Ali, N., Jamil, B., Sethi, A. ve Ali, S. (2016). Attitude of nursing students towards e-learning. *Advances in Health Professions Education*, 2(1), 24-29.

AlOsta, M. R. ve Khalaf, I. A. (2021). Nursing students perception of e-learning during COVID-19 Pandemic; a literature review. *Medico-Legal Update*, 21(4), 269-277.

Alqurashi, E. (2019). Predicting student satisfaction and perceived learning within online learning environments, *Distance Education*, 40(1), 133-148. doi:10.1080/01587919.2018.1553562

Bacon, D. R. (2016). Reporting actual and perceived student learning in education research. *Journal of Marketing Education*, 38(1), 3-6. doi:10.1177/0273475316636732

Basit, G. ve Korkmaz, F. (2021). The effect of web-based nursing process teaching on senior nursing students' care planning skills. *International Journal of Nursing Knowledge*, 32(1), 4-19. doi:10.1111/2047-3095.12283

Bdair, I. A. (2021). Nursing students' and faculty members' perspectives about online learning during COVID-19 pandemic: A qualitative study. *Teaching and Learning in Nursing*, 16(3), 220-6. doi: 10.1016/J.TELN.2021.02.008

Biçer, H. ve Korucu, A. T. (2020). E-Öğrenmeye yönelik tutum ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 10(1), 237-256. doi:10.17943/etku.632178

Bozkurt, A. ve Sharma, R. C. (2020). Emergency remote teaching in a time of global crisis due to CoronaVirus pandemic. *Asian Journal of Distance Education*, 15(1), i-vi. doi:10.5281/zenodo.3778083

Can, H. C., Özdemir, H. ve Türksoy Işım, A. (2020). E-Öğrenme beden eğitimi öğretmen adayları için ne ifade ediyor: Karma yöntem araştırması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(3), 1374-1386. doi:10.17679/inuefd.811165

De Giusti, A. (2020). Policy brief: Education during COVID-19 and beyond. *Revista Iberoamericana de Tecnología En Educación y Educación En Tecnología* [online]. 26, e12. 7 Mayıs 2021 tarihinde https://www.un.org/development/desa/dspd/wp-content/uploads/sites/22/2020/08/sg_policy_brief_covid-19_and_education_august_2020.pdf adresinden erişildi.

Diab, G. M. A. E. H. ve Elgahsh, N. F. (2020). E-learning during COVID-19 pandemic: Obstacles faced nursing students and its effect on their attitudes while applying it. *American Journal of Nursing Science*, 9(4), 295-309. doi: 10.11648/j.ajns.20200904.33

Durgun, H., Can, T., Avcı, A. B. ve Kalyoncuoğlu, B. (2021). Covid-19 sürecinde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik görüşleri ve kaygı düzeyleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 14(2), 141-147. doi:10.46483/deuhfed.824109

Gherheş, V., Stoian, C. E., Fărcaşiu, M. A. ve Stanici, M. (2021). E-Learning vs. Face-to-face learning: Analyzing students' preferences and behaviors. *Sustainability*, 13, 4381. doi:10.3390/su13084381

Haznedar, Ö. ve Baran, B. (2012). Eğitim fakültesi öğrencileri için e-öğrenmeye yönelik genel bir tutum ölçeği geliştirme çalışması. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 2(2), 42-59.

Kara, M., Kukul, V. ve Çakır, R. (2021). Self-regulation in three types of online interaction: How does it predict online pre-service teachers' perceived learning and satisfaction? *The Asia-Pacific Education Researcher*, 30(1), 1-10.

Karabağ Aydın, A. ve Dinç, L. (2017). Effects of web-based instruction on nursing students' arithmetical and drug dosage calculation skills. *Computer Informatics Nursing*, 35(5), 262-269. doi:10.1097/CIN.0000000000000317

Kaya, Y. ve Akın Işık, R. (2021). COVID-19 pandemisi'nin ilk döneminde uygulanan zorunlu uzaktan eğitim sisteminin hemşirelik eğitimine katkısı ve zorlukları: Nitel bir çalışma. *Journal of Education and Research in Nursing, 18* (Supp.1), 76-84. doi:10.5152/jern.2021.67365

Keskin Kızıltepe, S. ve Kurtgöz, A. (2020). Hemşirelik öğrencilerinin Covid-19 pandemisi sürecinde aldıkları uzaktan eğitime yönelik tutum ve görüşlerinin belirlenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 13*(74), 558-566. doi:10.17719/jisr.11213

Keskin, M. ve Özer Kaya, D. (2020). COVID-19 sürecinde öğrencilerin web tabanlı uzaktan eğitime yönelik geri bildirimlerinin değerlendirilmesi. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 5*(2), 59-67.

Konrad, S., Fitzgerald, A. ve Deckers, C. (2021). Nursing fundamentals—supporting clinical competency online during the COVID-19 pandemic. *Teaching and Learning in Nursing, 16*(1), 53-56.

Köse, K. N. (2021). *COVID-19 pandemi sürecinde hemşirelik öğrencilerinin e-öğrenmeye yönelik tutumları ile kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.

Kürtüncü, M. ve Kurt, A. (2020). Covid-19 pandemisi döneminde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitim konusunda yaşadıkları sorunlar. *ASEAD, 7*(5), 66-77.

Moss, N. ve Smith, A. (2010). Large scale delivery of Cisco Networking Academy Program by blended distance learning. *2010 Sixth International Conference on Networking and Services, 329-334*. doi:10.1109/ICNS.2010.52

Mucuk, S., Ceyhan, Ö. ve Tekinsoy Kartın, P. (2021). COVID-19 pandemi sürecinde uzaktan hemşirelik eğitimi: Ulusal deneyim. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 6*(1), 33-36.

Orhan Göksün, D. (2020). Predictors of perceived learning in a distance learning environment from the perspective of sips model. *International Journal of Human-Computer Interaction, 36*(10), 941-952. doi:10.1080/10447318.2019.1700643

- Özbay, Ö. ve Çınar, S., (2020). Views of nursing students on distance education. *EDUCCON*, 37-45.
- Park, K., Moon, S. ve Oh, J. (2022). Predictors of academic achievement in distance learning for nursing students. *Nurse Education Today*, 108, 10516. doi: 10.1016/j.nedt.2021.105162
- Rafiq, F., Hussain, S. ve Abbas, Q. (2020). Analyzing students' attitude towards e-learning: a case study in higher education in Pakistan. *Pakistan Social Sciences Review*, 4(1), 367-380.
- Rovai, A. P., Wighting, M. J., Baker, J. D. ve Grooms, L. D. (2009). Development of an instrument to measure perceived cognitive, affective, and psychomotor learning in traditional and virtual classroom higher education settings. *The Internet and Higher Education*, 12(1), 7-13.
- Sarıkoç, G., Ozcan, C. T. ve Elcin, M. (2017). The impact of using standardized patients in psychiatric cases on the levels of motivation and perceived learning of the nursing students. *Nurse Education Today*, 51(2017), 15-22. doi:10.1016/j.nedt.2017.01.001
- Sebastianelli, R., Swift, C. ve Tamimi, N. (2015). Factors affecting perceived learning, satisfaction, and quality in the online MBA: A structural equation modeling approach. *Journal of Education for Business*, 90, 296-305. doi:10.1080/08832323.2015.1038979
- Şenyuva, E., Kaya, H. ve Bodur, G. (2017). Hemşirelik öğrencilerinin web tabanlı bir derse ilişkin görüşleri. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 33(3), 62-77.
- Seven, M. ve Abban, S. (2021). COVID-19 pandemi sürecinde uzaktan hemşirelik eğitimi: uluslararası deneyim. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 6(1): 29-32.
- Sindiani, A.M., Obeidat, N., Alshdaifat, E., Elsalem, L., Alwani, M. M., Rawashdeh, H., ... Tawalbeh, L. I. (2020). Distance education during the COVID-19 outbreak: A cross-sectional study among medical students in North of Jordan. *Annals of Medicine and Surgery*, 59, 186-194. doi:10.1016/j.amsu.2020.09.036
- Subedi, S., Nayaju, S., Subedi, S., Shah, S. K. ve Shah, J. M. (2020). Impact of E-learning during COVID-19 pandemic among nursing students and teachers of Nepal. *International Journal of Science & Healthcare Research*, 5(3), 68-76.
- Thapa, P., Bhandari, S. L. ve Pathak, S. (2021). Nursing students' attitude on the practice of e-learning: A cross-sectional survey amid COVID-19 in Nepal. *PloS one*, 16(6), e0253651. doi:10.1371/journal.pone.0253651

Tonbul, Y. (2003). Yükseköğretim kurumlarında aktif öğrenmeyi uygulamada gerekli örgütsel yapı. *Ege Eğitim Dergisi*, 3(1), 89-101.

Wang, C-H., Shannon, D. M. ve Ross, M. E. (2013). Students' characteristics, self-regulated learning, technology self-efficacy, and course outcomes in online learning. *Distance Education*, 34(3), 302-23. doi:10.1080/01587919.2013.835779

Yıldırım, S., Yıldırım, G., Çelik, E. ve Karaman, S. (2014). Uzaktan eğitim öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik görüşleri: Bir ölçek geliştirme çalışması. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(3): 365-370.

Yılmaz, R., Sezer, B. ve Yurdugül, H. (2019). Üniversite öğrencilerinin e-öğrenmeye hazır bulunuşluklarının incelenmesi: Bartın Üniversitesi Örneği. *Ege Eğitim Dergisi*, 20(1), 180-195. doi:10.12984/egeefd.424614

Zengin, D., Ardahan-Sevgili, S., Yardımcı, F. ve Basbakkal, Z. (2021). Effect of computer-based simulator use on students' self-confidence, satisfaction and perceived learning. *International Journal of Caring Sciences*, 14(1), 461-467.